

УДК 340.05

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v106.2025.24>

В. О. Чукаєва

## ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ТА РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

**Постановка проблеми.** На сучасному етапі відбувається реформування конституційного законодавства, що впливає на загальну систему права України, яка є складовим елементом правової системи держави. Також в загалі змінилась правова доктрина держави – з формування правової і соціальної держави на державу в системі європейських цінностей правового регулювання. Тобто, якщо проаналізувати Преамбулу Конституції на стан 1996 р., яка на наш погляд, встановила офіційну правову доктрину розвитку національного права України, як суверенної незалежної держави то там зазначено, що: «Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей, виражаючи суверенну волю народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення, дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України, прагнучи розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями, керуючись Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року (1427-12), схваленим 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням, приймає цю Конституцію – Основний Закон України» [1]; з 2014 року Преамбула сучасної Конституції змінилась у бік євроінтеграції, а саме: «Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей, виражаючи суверенну волю народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення, дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, прагнучи розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями, керуючись Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, схваленим 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням, приймає цю Конституцію – Основний Закон України» [2]. Таким чином, виникає питання можливості інтеграції права і системи управління України в європейську державно-правову систему. Для цього потрібно визначити основні особливості формування правової системи України, як частини східнослов'янського етносу, де правова система завжди є елементом цивілізаційного розвитку соціуму держави.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Як зазначають такі науковці – А. Р. Крусан, Т. М. Третьякова, Р. М. Дуднік – євроінтеграція та порівняльне правознавство тісно пов'язані між собою. Порівняльне правознавство допомагає зрозуміти, як різні правові системи країн-членів ЄС впливають на процес євроінтеграції й адаптування національного законодавства України до права ЄС [3]. Саме євроінтеграція є процесом зближення держав у різних сферах, зокрема в політичній, економічній та правовій. Для України, яка прагне до членства в Європейському Союзі, євроінтеграція є стратегічним пріоритетом, що передбачає адаптацію національного законодавства та практики до стандартів ЄС. Все це відбувається зі складними процесами законотворчості в інституціях публічної влади.

В. В. Оксамитний, О. В. Кресін, Н. М. Оніщенко, В. В. Дудченко визначають, що порівняльне правознавство вивчає різні правові системи, їхні схожості та відмінності у контексті євроінтеграції, саме порівняльне правознавство допомагає визначити спільні та відмінні риси правових систем країн ЄС та України [4]. На сучасному етапі науковці зазначають, що саме в рамках порівняльного правознавства можливе виявлення можливих проблем та розбіжностей, які потрібно подолати в процесі адаптації українського законодавства до права ЄС. Досі серед компаративістів залишається необхідність дослідження досвіду інших країн у сфері євроінтеграції, створення порівняльного аналізу правових систем країн, які вже інтегровані в ЄС, може надати корисні уроки та рекомендації для України. Також залишається необхідним розробити ефективні механізми адаптації українського законодавства до європейського права, визначити найкращі практики та рішення для впровадження норм права ЄС в українську правову систему, розробити практичну систему забезпечення гармонізації українського законодавства з правом ЄС. Зрозуміло, що це необхідно для успішної імплементації європейських стандартів права до національного права України.

**Мета статті.** Визначити особливості формування правової системи України на сучасному етапі проведення конституційної реформи в рамках імплементації стандартів європейського права.

**Виклад основного матеріалу.** Історичний процес розвитку суспільства визначає ряд важливих особливостей розвитку правової системи держави. Наприклад: у процесі етногенезу східних слов'ян склався цілий комплекс факторів, які вплинули на формування і розвиток правової системи права: перший фактор – це складні природно-кліматичні умови, що змушували до з'єднання людей, в рамках громади, для ведення колективного господарства на цілих землях. Це давало етносу стабільність отримання результатів в системі сільського виробництва. Тому зміни в цій системі породжували в суспільстві насторожене і не бажане відношення до різних змін перевіреного часом укладу життя; другий фактор – це відсутність будь-якого впливу на давньослов'янський етнос «римського права» з його приматом приватної власності, що сприяло переваженню відносин громадівської власності; третій фактор – стійка, постійно посилююча тенденція прибічності нормам прямої громадівської демократії, переваження колективних цінностей над особистими, наявність низької соціальної мобільності членів суспільства; відсутність активних горизонтальних зв'язків у державницьких процесах східного слов'янства.

У сучасний час у вітчизняній філософії геополітики, компаративістики, теорії держави і права активно формується цивілізаційна парадигма. Тобто система поглядів, ідей, згідно яким цивілізація виступає в якості одного з головних суб'єктів сучасних правових міжнародних відносин. І як приклад, ми бачимо, що при розвитку національної правової системи основним джерелом її формування є норми міжнародного права, джерелом формування конституційного права є також міжнародне право. В цілому формується глобалістичне поле розвитку загального права, що є основою цивілізаційних процесів соціуму. Тому сам процес формування правової системи завжди відбувається у загальних цивілізаційних парадигмах. В цьому плані ми можемо умовно визначити декілька основних підходів до зазначення формування цивілізаційної парадигми:

- культурно-географічний – визначення цивілізації відбувається на основі територіального критерію, коли цивілізаційні геокультурні спільноти, які виникли, функціонують в рамках цього місця існування і розвитку;

- універсалістський – цивілізація це відокремлений-культурний тип, який може запропонувати вселенський проект для розвитку іншим культурам, тобто цивілізація має глобальний характер саморозвитку і розвитку для інших цивілізацій;

- етнологічний – цивілізація визначається с позиції можливості народу створити державу, яка спроможна визначити свою геополітику сакральною вертикаллю влади, релігією, ідеологією для визначення мети існування світу і людства;

- ціннісний – основою визначення цивілізації є цінності які об'єднують етноси. Тобто існують загальні духовні, стилістичні, психологічні установки та історичний досвід розвитку етносів [5].

Цивілізаційна теорія розвитку правової системи розглядає їх як частини цивілізацій, враховуючи їх традиції та місце в національній правовій системі. Цей підхід підкреслює важливість розуміння взаємозв'язку між правом, суспільством та культурним контекстом. Правова система, згідно з цією теорією, є цілісним комплексом правових явищ, що зумовлений об'єктивними закономірностями розвитку суспільства. Без врахування культурних особливостей та традицій ефективний розвиток правової системи неможливий. Принципи права, поряд з юридичними нормами, є фундаментальними поняттями загальної теорії права.

Також, в дослідженні особливостей розвитку національної правової системи можна визначити дві основних групи вчених, які умовно можна розділити на «геополітиків» та «філософів». До першої групи можна віднести таких вчених, як К. Шмитта, К. Хаусхофера. До другої групи Н. Я. Данілевського, О. Шпенглера, А. Тойнбі [6], а також і А. Ом, В. Завальнюк, Н. Ковтун [7], які визначали, що цивілізація – це складне явище і тому потребує комплексного підходу до свого аналізу з різних боків всіх гуманітарних наук – теорії держави і права, порівняльного правознавства, історії, політології, соціології та інших. Якщо аналізувати суть такого явища у цивілізаційних процесах як етногенез у формуванні права, то безумовно це можливо через комплекс досліджень різних наук. Так, етногенез та порівняльне правознавство перетинаються в дослідженні еволюції та розвитку права в контексті культурних та історичних змін. Порівняльне правознавство вивчає різні правові

системи, їхні взаємозв'язки та вплив етнокультурних факторів на їхнє формування. Дослідження етногенезу дозволяє проаналізувати, як формування етносів та їхніх цінностей впливає на становлення та еволюцію правових норм. Це включає в себе вивчення синергетичних методологій та аналіз поведінкових стереотипів, які формують політико-правові інститути. Таким чином, порівняльне правознавство використовує знання з етногенезу для більш глибокого розуміння розвитку права. Згідно вивчення історичних процесів розвитку цивілізацій, етноси відрізняються друг від друга груповою самосвідомістю, також їх функціонування залежить від конкретного ландшафту, за рамки якого вони стараються не виходити. Більш того, наприкінці ХХ століття історики, етнологи, географи вводять поняття «суперетнос», у складі якого входять народи, на основі загальної самосвідомості, духовного спорідненості [8]. В цьому визначенні «суперетнос» за своєю суттю наближається до поняття – цивілізація. Структури етносу і цивілізації в основному схожі. Так можна виділити субетнос, етнос і суперетнос. У іншому випадку – цивілізації і їх складові елементи – субцивілізації. Етноси, як і цивілізації, проходять певні етапи у своєму розвитку з особливостями етнічної динаміки, цивілізаційної парадигми геополітики, історичного процесу. Причому, етнос – це стійкий, природньо-сформований колектив людей, протиставляє себе іншим аналогічним колективам, що визначається відчуттям компліментарності і відрізняється своєрідним стереотипом поведінки людей, який закономірно змінюється в історичному часі. Деякі науковці, вважають що етнос як поняття, відрізняється від визначення такої категорії, як – цивілізація. На нашу думку, саме етнос утворює у своєму розвитку особливі елементи наявності цивілізації – монументальні будови, писемність, право, ремесло, різні види образотворчого мистецтва. Таким чином, етнос формує цивілізацію, і може бути часткою суперцивілізації. Цивілізація в системі геополітичних факторів може виникнути, а також закінчити своє існування під впливом кризових явищ державного управління і духовного «вигорання», де складовим елементом є само право і реалізація права, як інструмент захисту соціальних цінностей, особливо – захист справедливості у суспільстві.

У науковому світі існує позиція, що цивілізація – це оцінне явище, ніж реальне. Доходить до того, що в науковій літературі з'являється категорія як «загальнолюдська цивілізація», розуміючи під нею, як правило, тільки одну цивілізацію – західну, яка прагне нав'язати іншим культурам свою систему цінностей. Інші повинні тільки підлаштовуватись під Євроатлантику, запозичуючи «необхідні стандарти» для прогресу. За твердженнями вчених-західників, тільки «західні свободні народи» є цивілізованими [9]. Тому, виникає питання можливість інших цивілізацій реформувати свою культурну спадщину, як право – під правові стандарти «західної цивілізації», яка в основному відноситься до романо-германської правової сім'ї.

Розвиток східнослов'янського права в системі державного управління в порівнянні з західноєвропейським, залишалося довше на примітивній стадії свого розвитку, незважаючи на сильний візантійський вплив в епоху пізньої античності і у ранньому середньовіччі, особливо в тих регіонах, які в подальшому утворили західну частину Київської Русі. Але східнослов'янський державний устрій, який

став розвиватись з початку часів Великого Київського князівства був вбудований в епоху пізнього середньовіччя зі завоюванням хана Бату у більш ніж на два століття (1240–1480 рр.) у правову систему Монгольської імперії Чингізхана. Ця подія призвела до серйозної дезорганізації суспільства, крім усього іншого, це відбулося на розпаді правової системи країни. Раніше Русь розвивалася в основному в рамках феодальної організації суспільства, в якій можна знайти багато схожих рис з умовами Західної Європи. Монголо-татари знищили систему правового регулювання соціального порядку. Вони не мали на меті тотального завоювання країни з тим, щоб оселитися в ній. Золотоординські хани задовольнялись тим, що приставили своїх службовців (баскаки) до удільних князів, яких вони жорстко контролювали. Головним при цьому контролі було спостереження за тим, щоб виплачувалися податки, необхідні золотоординцям для існування воєнно-феодальної держави та ефективного функціонування нової системи оподаткування та управління на Русі. Так само, як і в Західній Європі, східнослов'янська феодальна система будувалась на двосторонніх договорах між сюзереном і васалом. Постійний гніт татар зруйнував цю систему, яка, однак, перетворилася на витончену організацію експлуатації. Князі східнослов'янського етносу, підкорившись такій системі, проте продовжували практику своїх поневолювачів, коли скинули татарське ярмо. Після звільнення від татар у системі державного управління авторитарний тип влади татарських великих ханів залишився. Хоча в сфері державної ідеології глава держави намагається дотримуватись візантійської традиції (цар – це кесар, як й король в цьому значенні, коли вивчаємо історичні факти розвитку влади Даніїла Галицького). Однак, пригнічення широких народних мас ще більш посилюється. Оскільки в той час було невелике число міст (до того ж у них не було такого вільного і сильного становища, як у великих західноєвропейських торгових міст), то тут також в епоху середньовіччя не знаходилось заможного і політично незалежного прошарку городян, який зміг би врівноважувати панування князів і великозаможних феодалів. Ці умови визначили особливості формування правової системи у східних слов'ян. З часів знищення татарського ярма в XV ст. і до 1649 р. правова система східного слов'янства представляла собою відмітний контраст з державним законодавством Західної Європи. Навіть, коли землі Галицько-Волинського князівства стали територією Великого Князівства Литовського східнослов'янська техніка законодавства значно відставала від західноєвропейської. І це зіграло в значній мірі фатальну роль, тому що у системі державного управління не проводилось відмінності між судовою і адміністративною діяльністю.

Тільки з часів укладення Люблінської унії (1569 р.), коли українські землі увійшли до складу Речі Посполитої можна говорити про новий етап розвитку політичного, соціального та культурне життя східних слов'ян. Наступ польсько-литовської держави суттєво змінив становище формування правової системи українського етносу земель, започаткувавши новий період історії з численними наслідками розвитку національної державності. Правова система України у той час зазнала посилення польського впливу державності, яке знаходилась у системі романо-германського права, що й призвело до поступової зміни українською шляхтою своїх прав та традицій. З одного боку, унія сприяла поширенню

магдебурзького права на українські землі, з іншого боку, українські землі у складі Корони Польської опинилися під владою польських законів та адміністрації, що призвело до обмеження прав української знаті, посилення кріпацтва та експлуатації селян. Українська шляхта, інтегруючись до польської, зазнала полонізації та окатоличення, а українські державні традиції, що існували у складі Великого князівства Литовського, були значно послаблені. Протягом довгої історії розвитку держави Україна зазнала глобальні зміни впливу правових системи романо-германської, євразійської, радянської, що визначило особливий розвиток її правової системи. Це для науковців компаративістів визначило актуальну проблему досліджень з приводу визначення типології правової системи України на сучасному етапі [10].

Зараз у науці «Порівняльне правознавство» правову систему України характеризують за станом етапів історичного процесу її формування, тому що відбувається період соціально-економічного переходу типу державності – з соціалістичного до капіталістичного, механізм реалізації права знаходиться у правовій системі постсоціалістичного типу, що визначає ряд особливостей існування та формування різних правових явищ внутрішнього змісту цієї категорії. Це визначається тим, що при переході від однієї формації до іншої відбувається системна зміна суспільних інституцій та відносин – економічних, політичних, соціальних, правових, психологічних, моральних, релігійних, ідеологічних; формуються нові глобалістичні методи проведення соціальних та політичних змін у рамках заперечення колишнього історичного досвіду, традицій та ідеалів; відбувається розрив послідовного історичного руху, простежується забуття призначення законів як необхідний метод забезпечення стабільності у суспільстві, а не як головний метод зруйнування старого механізму правового регулювання, що породжує неконструктивне зіткнення різних поколінь суб'єктів права і їх правосвідомості; формування нестабільних моделей соціального процесу побудови держави і права; також існує різке падіння рівня життя значної частини населення, руйнуванням раніше сформованої системи соціального захисту, послабленням таких життєво важливих функцій держави, як соціальне та економічне регулювання суспільних відносин; перманентна дія зміни конституційно-правових відносин для побудування оптимальної системи публічної влади, тобто відбувається прагнення створити єдину систему права на основі конституційного права [11]. Тому імплементація європейських стандартів у національну правову систему відбувається з рядом різних складнощів і з іншими непередбачуваними результатами правового регулювання які не чекались і не бажались. Імплементація євростандартів у правову систему України є складним процесом, який охоплює різні аспекти, включаючи відповідність законодавства, діяльність місцевого самоврядування та загальний процес європейської інтеграції. Складність виникає у зв'язку з необхідністю враховувати національні особливості розвитку права та забезпечувати ефективне функціонування правової системи в нових умовах. Визначення цих особливостей розвитку національної правової системи є основним завданням компаративістів вітчизняної юриспруденції на сьогодні.

**Висновки.** Таким чином, основні проблеми формування права і системи державного управління в сучасній Україні як і раніше залежить від спадщини досвіду

реалізації права, національних стандартів і менталітету державної свідомості етносу. При аналізі якої визначаються особливості правової системи скоріше євразійської ніж романо-германської, є також думка наявності типу постсоціалістичної правової системи, яка тільки повертається до романо-германської сім'ї. Як і раніше система публічної влади є в рамках централізовано-адміністративної методу управління, залежить від особистої протекції керівництва, а не від наявності обов'язкових стандартів вимог професіоналізму державного службовця. Тому при переході на європейські стандарти реформування державного управління необхідно чітко визначити можливість їх забезпечення в реаліях правового регулювання суспільних відносин діяльності державних службовців і службовців місцевого самоврядування, формування нового менталітету політичної влади та соціуму.

Зараз Україна поступово інтегрує норми європейського права до національного законодавства у сферах організації роботи виконавчої, законодавчої та судової влади для забезпечення реальної дії механізму системи «стримування та противаг», що є одним з основних принципів функціонування публічної влади [12]. Успіх забезпечення існування ефективної правової системи України у суспільстві залежить саме від реального впровадження європейських стандартів у національне законодавство. Це є закономірним й необхідним, тому що Україна повинна продовжувати адаптувати своє законодавство до вимог ЄС у рамках Угоди про асоціацію.

### Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/uk/ua/ua013uk.pdf> (дата звернення: 25.06.2025 р.)
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. (за станом від 21 лютого 2014 року № 742-VII). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення: 25.06.2025 р.)
3. Див.: Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 1 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2016. 387 с.
4. Європейське право та порівняльне правознавство: Збірник статей / За ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Гриценка, О. В. Кресіна; упор. О. В. Кресін, О. Д. Рожко. Київ: Шамборі: Логос, 2010. 588 с.
5. Див.: Завальнюк В. Принцип історизму у праві державознавстві / В. Завальнюк // *Право України*. 1998. №2. С.7–16; Оніщенко Н. М. Правова система: проблеми теорії / Н. М. Оніщенко. – К.: ВД Професіонал, 2002. 397 с.
6. Світова класична думка про державу і права: навч. посібник / Є. Ф. Безродний, Г. К. Ковальчук, О. С. Масний. К.: Юрінком Інтер, 1999. 256 с.
7. Див.: Ол А. Український етногенез. Пасіонарна теорія Л. Н. Гумільова. Ч.1. URL: <https://texty.org.ua/archive-blogs/> (дата звернення: 28.06.2025); Ковтун Н. Співвідношення феномену толерантності й пасіонарного імпульсу в контексті філософської спадщини М. Гумільова URL: <http://eprints.zu.edu.ua/6206/1/%d0%9ad1%83.pdf> (дата звернення: 28.06.2025); Геополітика. Ідея пасіонарності та цикли євразійської історії за ідеєю Л. Гумільова. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/6206/1/%d0%9a% %d1%83.pdf> (дата звернення 28.06.2025 р.)
8. Жарких М. Послідовність формування теорії етногенезу. Мислене древо. Ми робимо Україну – Українською! URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/History/Gumilev/SciWork/Stages.html> (дата звернення 28.06.2025 р.)
9. Див.: Вегеш М. Геополітика в іменах: начальнo-методичний посібник. Ужгород, 2020. 329 с.
10. Chukaeva V. O. The legal system of modern Ukraine: post-socialist (transitional) type. The European dimension of modern legal science: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. 548 p. P. 463–472.
11. Мудрийська Л. М., Чукаєва В. О. Конституційно-правова відповідальність як гарантія забезпечення прав і свобод людини і громадянина. *Правові новели*. 2025. № 25. С. 7–14.

12. Чукаєва В. О. Особливості формування правової системи України в умовах глобальної конституційної реформи на сучасному етапі. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання розвитку правової системи в сучасній Україні» 4 лютого 2025 року м. Київ, Україна. С. 241–244.

### Анотація

**Чукаєва В. О.** Імплементация европейских стандартов та реформирования правовой системы Украины. – Стаття.

У статті розглядається проблема можливості формування правової системи України за європейськими стандартами. Правова система України є важливим елементом забезпечення державного суверенітету та національної ідентичності суспільства. На сучасному етапі у контексті глобальних викликів, таких як демократичні перетворення, інтеграція до Євросоюзу, а також проведення глибокої конституційної реформи, формування правової системи набуває стратегічного значення.

Сучасний етап розвитку правових систем світу характеризується тим, що відбувається інтернаціоналізація права. Саме зростаюча інтеграція України в європейський і світовий правовий простір вимагає гармонізації національного законодавства з міжнародними нормами. Це, зокрема, стосується стандартів Європейського Союзу та Європейської конвенції з прав людини.

У дослідженні використовується цивілізаційна теорія розвитку правової системи розглядає їх як частини цивілізацій, враховуючи їх традиції та місце в національній правовій системі. Цей підхід підкреслює важливість розуміння взаємозв'язку між правом, суспільством та культурним контекстом. Правова система, згідно з цією теорією, є цілісним комплексом правових явищ, що зумовлений об'єктивними закономірностями розвитку суспільства. Без врахування культурних особливостей та традицій ефективний розвиток правової системи неможливий. Цивілізаційна теорія розвитку правової системи визначає взаємозв'язок правової системи з тенденціями соціального розвитку. Ця теорія враховує роль традицій права та національної правової системи для подальшого ефективного розвитку. Важливо розуміти функції правової системи в контексті соціальних змін, що визначають появу нових цілей і завдань. Сучасні дослідження компаративістики вказують на актуальність цієї теорії, особливо в умовах воєнного стану, як це стосується України.

Також у статті в рамках цивілізаційної теорії була спроба проаналізувати суть такого явища як процес етногенезу у формуванні права. Етногенез та дослідження порівняльного правознавства перетинаються в дослідженні еволюції та розвитку права в контексті культурних та історичних змін. Дослідження етногенезу дозволяє проаналізувати, як формування етносів та їхніх цінностей впливає на становлення та еволюцію правових норм.

При аналізі правової системи України можна визначити особливості євразійської ніж романо-германської правової системи. Також є думка компаративістів наявності типу постсоціалістичної правової системи, яка тільки повертається до романо-германської сім'ї. Це потрібно враховувати при проведенні процедури імплементації європейських стандартів у національне законодавство України.

**Ключові слова:** права система, права доктрина, компаративістика, цивілізація, етногенез, етнос, реалізація права, європейське право.

### Summary

**Chukaeva V. O.** Implementation of European standards and reforming the legal system of Ukraine. – Article.

The article examines the issue of the possibility of forming the legal system of Ukraine in accordance with European standards. The legal system of Ukraine is an important element of ensuring state sovereignty and national identity of society. At the present stage, in the context of global challenges such as democratic transformations, integration into the European Union, and a profound constitutional reform, the formation of the legal system is of strategic importance.

The current stage of development of legal systems around the world is characterized by the internationalization of law. It is the growing integration of Ukraine into the European and global legal space that requires harmonization of national legislation with international norms. This particularly applies to the standards of the European Union and the European Convention on Human Rights.

The study uses the civilization theory of legal system development and considers them as part of civilizations, taking into account their traditions and place in the national legal system. This approach emphasizes the importance of understanding the relationship between law, society and cultural context. The legal system, according to this theory, is an integral complex of legal phenomena that is determined by the objective laws of society. Effective development of the legal system is impossible without taking into account cultural peculiarities and traditions. The civilization theory of legal system development defines

the relationship between the legal system and social development trends. This theory takes into account the role of legal traditions and the national legal system for further effective development. It is important to understand the functions of the legal system in the context of social changes that determine the emergence of new goals and objectives. Contemporary comparative studies point to the relevance of this theory, especially in the context of martial law, as is the case in Ukraine.

Modern comparative studies point to the relevance of this theory, especially in the context of the civilization theory; an attempt was made to analyze the essence of such a phenomenon as the process of ethnogenesis in the formation of law. Ethnogenesis and comparative jurisprudence intersect in the study of the evolution and development of law in the context of cultural and historical changes. The study of ethnogenesis allows us to analyze the formation of cultural values of ethnic groups and the evolution of legal norms.

When analyzing the legal system of Ukraine, one can identify features of the Eurasian legal system rather than the Romano-Germanic legal system. There is also a comparative opinion that there is a type of post-socialist legal system that is only returning to the Romano-Germanic family. This should be taken into account in the process of implementing European standards into the national legislation of Ukraine.

*Key words:* legal system, legal doctrine, comparative studies, civilization, ethnogenesis, ethnicity, implementation of law, European law.